

POSTANOWIENIE

30 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek

na posiedzeniu niejawnym 30 października 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku E.M.

z udziałem H.M., S.M. i M.S.

o podział majątku wspólnego A.M. i H.M.

oraz o dział spadku po A.M. i zniesienie współwłasności,

na skutek skargi kasacyjnej E.M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Olsztynie

z 24 kwietnia 2023 r., IX Ca 901/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i orzeka,
że wnioskodawczyni i uczestnicy H.M. i S.M. ponoszą koszty
związane ze swoim udziałem w postępowaniu kasacyjnym.**

(A.T.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi do rozpoznania w oparciu o pierwszą, третią i czwartą spośród wymienionych przesłanek.

Sformułowane przez skarżącą istotne zagadnienie prawne dotyczy tego, czy w przypadku podziału gospodarstwa rolnego w ramach działu spadku możliwe jest obniżenie spłat należnych spadkobiercy na podstawie art. 216 § 2 k.c. w związku z art. 1070 k.c., w taki sposób, że spadkobierca będący jednocześnie uprawnionym do zachowku otrzyma spłatę niższą niż zachowek należny mu na podstawie art. 991 § 2 k.c.

Nieważności postępowania skarżąca upatrywała z kolei w rozpoznaniu sprawy przez Sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym, podczas gdy właściwy do rozpoznania sprawy był skład trzech sędziów.

Ostatnia wskazana przez skarżącego przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania została związana z naruszeniem art. 216 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i obniżenie należnych współwłaścicielowi spłat w związku podziałem gospodarstwa rolnego z pominięciem analizy sytuacji osobistej i majątkowej współwłaścicieli zobowiązanych do spłat i współwłaściciela uprawnionego do ich otrzymania, a także z pominięciem analizy typu, wielkości i stanu gospodarstwa.

Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienia SN: z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, z 3 lutego 2012 r., I UK 271/11 - nie publ.). Konieczne

jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10 - nie publ.).

Skarżąca nie wykazała występowania istotnego zagadnienia prawnego. Zgodnie z art. 1082 k.c. jeżeli do spadku należy gospodarstwo rolne, ustalenie zachowku następuje z uwzględnieniem przepisów niniejszego tytułu, a także odpowiednio art. 216. Odesłanie do art. 216 k.c. oznacza możliwość obniżenia należnego uprawnionemu zachowku, a obniżona kwota zachowku nie wyklucza możliwości rozłożenia jej na raty lub odroczenia terminu jej zapłaty stosownie do art. 212 § 3 k.c. Ponadto, ustawodawca wskazał kryteria, jakimi powinien kierować się sąd decydując o obniżce wysokości spłat i zgodnie z tym przepisem należy wziąć pod uwagę: typ, wielkość i stan gospodarstwa rolnego oraz sytuację osobistą i majątkową zobowiązanego i uprawnionego do spłat Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika również, że istnieje możliwość miarkowania zachowku; w sprawie o zachówek nie jest wyłączone obniżenie wysokości należnej z tego tytułu sumy na podstawie art. 5 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 19 maja 1981 r., III CZP 18/81, OSNC 1981, nr 12, poz. 228).

Skarżąca powołała się ponadto na nieważność postępowania dotyczącą rozpoznania sprawy przez Sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Zaskarżone skargą kasacyjną postanowienie zostało wydane 24 kwietnia 2023 r. W niniejszej sprawie nie doszło do nieważności postępowania. W uchwale składu siedmiu sędziów SN z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104) – mającej moc zasady prawnej - przyjęto wprowadzić, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze

zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), jednakże z zastrzeżeniem, że wykładnia ta obowiązuje od dnia podjęcia uchwały. Nie odnosi się ona zatem do zaskarżonego postanowienia.

W odniesieniu z kolei do ostatniej ze wskazanych przesłanek należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury, odwołanie się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga przedstawienia, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że istotnie skarga jest oczywiście uzasadniona. Chodzi tu o wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienie SN z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Celem sformułowania powyższej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest wykazanie jedynie oczywistego naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacji, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12, nie publ.).

Skarżąca nie wykazała również i tej przesłanki, gdyż wbrew argumentacji skarżącej Sąd drugiej instancji uwzględnił typ, wielkość i stan gospodarstwa rolnego będącego przedmiotem zniesienia współwłasności, a także sytuację osobistą i majątkową współwłaściciela zobowiązanego do spłat i współwłaściciela uprawnionego do ich otrzymania (art. 216 § 2 pkt 1 i 2 k.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., gdyż brak zgody uczestników na określony sposób podziału majątku wspólnego nie powoduje sam przez się sprzeczności ich interesu z interesem wnioskodawczyni i nie uzasadnia obciążenia jej kosztami postępowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 2010 r., III CZ 46/10, OSNC 2011, nr 7 – 8, poz. 88).

(M.M.)

[SOP]